

Vastab endine läänlane

1932. aastal lõpetasin Ülikoolis. Minust sai inglise ja saksa keele õpetaja. Algul leidsin töökoha Paldiski gümnaasiumis, aga kuna see õige pea likvideeriti, siis tulilin 1934. aastast inglise keele õpetajaks Läänemaal Ühisgümnaasiumi. Tollal pandi võõrkeeleskusele väga suurt rõhku, nii et kõik inglise keele õpetajad pidid ennast Inglismaal ja saksa keele õpetajad Saksamaal täiendama. Saksa keelt sain harjutada Berliini suvekursustel, aga oma põhieriala, inglise keelega tegelemiseks võimaldati mulle stipendium. Esimeseks aastaks andis selle Eesti haridusministeerium, aga teiseks aastaks õnnestus mul saada *The British Council*'i (Briti Nõukogu) stipendium. Seal on nimelt organisatsioon, kelle patroon oli tollal kuningas ja kes tegeles välisüliõpilastega. Igal aastal määras *The British Council* kahele noorele välismaalasele inglise keele õpetajale stipendiumi.

Inglismaale sõitsin 1938. aasta sügissemestriks. Esimesed elamused pärinevad laevalt. Lõunasöögilaud kaeti kapteni kajutisse. Söömine oli rituaal omaette. Need noad-kahvlid ja lusikad, mis taldrikut ümbritsesid, võtsid silmad kirjuks. Akadeemilise haridusega inimene tollal üht-teist lauakommetest muidugi teadis, aga kõigele küll otstarvet leida ei osanud. Otsustasin siis, et jälgin vaikselt teisi, aga daamidele pakuti esimesena. Kuidagi sain ikka hakkama. Kõige võõram oli värske kooritud pirni söömine kahvli ja lusikaga.

Elasin ja loenguid käisin kuulamas Nottinghami Ülikoolis, kuid eksameid õiendasime Cambridge'is. Cambridge'i hinded olid enamasti Nottinghami omadest palli võrra madalamad. Eesti keelest inglise keelde tõlkimise sain Cambridge'is koguni kolme, kusjuures olin selle kolmega päris õnnelik. Neil ei olnud mulle eestikeelset teksti anda. Lõpuks leiti üks vana piibel, mille eestikeelsestki tekstist oli raske aru saada.

Pr. ALEKSANDRA HALUGA-KASK

Inglise tudengite vormiriie on must talaar ja must neli-nurkne müts. Õppejõudude müts on tutiga. Loengutel või eksamitel või muldu jutuajamistel õppejõududega pidi vorm seljas olema. Oli üks professor, kes pidevalt sigarit suitsetas. Pani oma tutiga mütsi kummuli ja raputas tuhka sisse. Lõpuks pani koni ka takkajärele. Vaatasime, et nii korralik mees. Aga siis raputas ta kõik põrandale ja pani mütsi pähe tagasi.

Inglismaal on jõulu- ja lihavõttevaheaeg mõlemad kuu aega pikad, suvevaheaeg umbes samuti. Kuna inglise nael oli tollal väga kõva raha (1 inglise nael = 18 EKR), siis oli meil reisimine äärmiselt kasulik. Välispassiga, mis meil siis oli, võisime lisaviisata Pariisi sõita. Käisime seal ringi ja vaatatsime, mis vaatamisväärsed oli. Väga uhke mulje jäi Versailles'ist. Siis läksime edasi lõuna poole. Olen käinud Monacos, Monte Carlos ja Nice'is. Sealt jäi Itaalia piirini vaid mõni samm. Puhkasime San Remos, kus oli mõnus meri ja liivarand, sealt ronisime üles Alpidesse. Nii rändasime sõbratariga kahekesi pool Euroopat läbi.

Ka Inglismaal käisime nii palju ringi, kui saime. Huvitav oli kuningaperekonnale suveresidents Windsoris, kus tänaseks on kroonitud perekonnale jäänud vaid üks veerand.

Ülejäänud on külastajatele avatud. See on omapärane muuseum, mis annab tunnistust Briti kuningate kunagisest vägevusest. Alatiseks on meelde jäänud uhked baliid, kus olen tantsida saanud. Tudengite aastaballi korraldas *The British Council* Londonis. Öhtukeit mul oli, aga mitte ühtegi ehet, isegi sõrmust mitte. Siis tõi üks inglise sõbratar mulle kaks orhideed, ühe kinnitasin pähe, ja teise rinda, ja briliantides daamid ei olnud minust sugugi uhkemad. Mul oli üks väga võluv hispaanlasest õppejõud professor Pinto, kes uuris Shakespeare'i loomingut. Hispaania kodusõda käis ja professor Pinto võttis meid mlitingutele kaasa, kus esinesin ja aitasin Hispaania lastele raha koguda.

Cambridge'i Ülikooli lõputunnistus anti välja 1. juunil 1939. Päril diplom jäi mul saamata, sest õige pea algas sõda. Vaid ühe aasta sain oma täiendatud inglise keelt Haapsalus õpetada, siis algas okupatsioon ja võõrkeelte õpetamine keelati ära. 1940/41. õppeaastal õpetasin vene keelt.

Tol kuulsal ööl vastu 14. juunit kell pool kaks klopiti vastu minu korteri ust ja karjuti, et telegramm! Ma polnud küll enne kuulnud, et telegramme öösel kätte tuuakse,

aga mida sa unise peaga ikka taipad. Avasin ukse ja sisse trügis kolm meest ühe täagistatud püssiga sõduri saatel. Kamandati mind kahku riidesse. Natuke lubati asju ka kaasa võtta, aga sissetungijad ei väsinud kordamast, et pakikandjaid ei ole! Nassiltšikov net! Imestasin pärast isegi, et unise ja juhmi peaga mõned asjad targasti kaasa võtta taipasin. Suusaülikonna ja -saapad, sügispaletu... Eriti just saabaste üle oli mul hiljem hea meel. Tänu neile jäid minu jalad külmavõtmata. Neil, keda küüditati, lubati rohkem kraami kaasa võtta, mina aga olin

arreteeritud kui ameerika spioon.

Arreteeritute loomavagunisse paigutati meid Haapsalust kolm. Mõned inimesed tulid juurde teel Tallinna. Tallinnas lisandus mitmeid juudi rahvusest ärimahi ja siis veel terve parv lõbunaisi. Nii me siis sõitsime Siberi poole. Süüa anti leiba ja heeringat, juua ei antud. Siis tuli mu vene keele oskus kasuks — igas peatuses õnnestus valvuritelt ämbritäis vett välja kaubelda. Sverdlovski oblasti Turinski rajooni tagasse jõudsime alles kahe kuu pärast, augustis.

Laager oli küll korralikult okastraadiga piiratud, aga kõik barakid ei olnud veel valmis. Minagi sattusin algul

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE

LOCAL EXAMINATIONS SYNDICATE

CERTIFICATE OF PROFICIENCY

IN ENGLISH

awarded to

Aleksandra Kask

after an examination in the following subjects:

Dictation Reading and Conversation.

Translation from English into Estonian

Translation into English from Estonian

English Composition (Essay and Précis).

Literature test (questions on certain prepared books and on a passage of unprepared English for comment and appreciation).

Index-number 48

Date of Examination December 1938

Third Grade Certificate

The Examination is approved

by the Board of Education

Standard
a
b
c
d
e

(see over)

H.R. Dray
Vice-Chancellor

Cambridge'i Ülikooli tunnistus, mis tähendas kursuse lõpetamist.

telki. Voodiriideid ei olnud mingeid. Ühel hommikul olid juuksed nari külge külmunud.

Siis kästi kõigil kell seitse hommikul koguneda. Ei tea, millele rahvas lootis, aga kõik olid millegipärast pannud selga oma parimad riided. Daamid kõrge kontsaga kingad, mõnel oli päevavarigi, härrad peaaegu et smokingis. Ja kõik nad saadeti metsatöölle. Mehed puid langetama, naised laasima ja tükeldama. Öhtul tuldi tagasi rebenenud riides ja rakkus käte-jalgadega. Algul oli suhtumine vangidesse suhteliselt inimlik. Neid, kelle seisukord väga hull oli, kohe tööle ei sunnitud. Toit oli kehv — tavaliselt mõne herneteraga supp ja mingi puder. Aga sügise poole sai metsast pohli ja kibuvitsamarju, see hoidis elu sees. Mina sattusin ühte laagrisse Haapsalu loomaarstiga, kes vahel tõi peotäie kaeru, mida sai kröbistada kui päkkleid. Massiline suremine algas oktoobris. Naised pidasid veidi paremini vastu kui mehed. Põhjus võis olla selles, et naised on üldiselt vastupidavamad, aga ka selles, et naistel oli rohkem riideid kaasas. Oli kampsuneid ja mantleid. Meestel enamasti vaid see ülikond, mis arreteerimise hetkel seljas oli.

Prl. Aleksandra Kask üliõpilase vormiriides Nottinghamis 1938. a.

Ühel kevadtalvisel ööl kutsuti mind barakist koos asjadega välja. Keegi ei seletanud, kas oli see minek mahalaskmisele või kuhugi mujale. Kahe püssimehe vahel viidi mind Moskvasse. Oli sõja-aeg ja iga võõrkeeleoskaja võeti arvele. Neli kuud olin kuulsas Butõrkas ja Ljubjankal igakülgse kontrollimisel. Ju ma neile siis sobisin. Õpetasin sõjaväelastele saksa keelt. Üldiselt polnud mu Moskva elul ju viga. Toit toodi kätte, oli omaette soe

tuba, aga hirm oli kogu aeg. Enda pärast ja Tallinna jäänud ema pärast.

1945. aasta suvel öeldi, et minu teeneid enam ei vajata. Anti pass ja sõidupilet Tallinna. Läksin ema juurde. Algul töötasin õpetajana ühes Nõmme koolis, õige pea aga valiti mind Õpetajate Instituudi võõrkeeltekatteedri juhatajaks 1949. a., kui nõiajaht uue hoo- ga algas, käisin taas mitu korda ülekuulamistel, aga siin jäeti mind rahule.

Haapsalus ei ole ma enam ammu olnud, aga mu gümnaasiumiaegsed õpilased käivad mul igal aastal külas. Üks neist, kes lõpetas 1941. aastal ja sattus hiljem Ameerikasse, kirjutas, et tänu inglise keele tundidele ei jäänud ta oma uues kodus esimesest päevast peale hätta. Koolist saadud põhi oli tugev.

Koolis õpetanud ei ole ma enam palju aastaid, aga kodus käivad minu juures konsultatsioone ja järeleaitamist saamas mu kunagiste õpilaste lapsed ja lapselapsed. Tihti helistavad kooperaatorid ja pakuvad suuri rahasid, aga päris kursusi ma enam võtta ei tahaks. Elame abikaasaga kahekesi, tütar on ammu täiskasvanud, kõik vajalik on elu jooksul muretsenud ja ega poest enam midagi osta olegi. Aga elu on praegu muidugi huvitav, nii et võin iga saatusest saadud aasta eest tänulik olla.

Haapsalu Gümnaasiumi 1941. a. lend. Klassijuhataja Aleksandra Kask esimeses reas vasakult neljas.